

ԽԱՅԱՄՈՒՆ ԿՔՈՎՅԱՆ

Պարապ վախտի խաղալիք

Մոլլա Մասրադնի ճաշը

Ճամփեդ բռնի՛, գնա՛, ամեն ծափ տվողի

Առջևն մի՛ պար գալ, ոտդ կդիպչի քարի:

Մոլլա մասրադինն բեհեսաբ չարեց,
Մեկ քոռ կնիկ առավ, հետը պսակվեց:
Մոլլեն ու կնիկ վա՛յ քո տղիս տղա՛
Լսողն չի՛ ասիլ, թե Մոլլեն գիժ ա:—
Մոլլի փորն սկսեց շուտով ցավ ընկնիլ,
Կերած, խմածը քթիցն վեր թափիլ:
Օրն հագար անգամ յա դուս էր գնում,
Յա տեղը քցում, միջուրը պատկում:
Բայց հիվանդի սիրտն էլ՝ շորվա կուզի,
Ի՞նչ անի խեղճը, ո՞ր ջուրը ընկնի:
Կերածն համ չուներ, մեկ օր ալանի
Էր կնկա էփածն, յա իսպառ աղի:
Չարեն որ կտրեց, կնկա խոսքովը
Վեր կացավ, գնաց իր գանքաչի քովը.
Որ մեկ ճար անի, աղչկանն դարձ բերի,
Աղին, ալանին նրան սովորցնի:
Չանքաչն որ տեսավ նրան տուն մտնելիս,
Կարծեց փեշքաշով ա փեսեն գալիս:

Հենց բարով տվեց ու միտքն իմացավ,
 Գլխին բամբաչեց, դուռը հետ արավ:
 Կրեմ էդ գլուխըդ, ինչ կարթացող ես,
 Բաս էդքան բա՞նն էլ դու իմացել չես:
 Շատին շատ քցի՛, քչին՝ քիչ՝ ասա՛
 Իմ աղջկանը. ու ջհանդանը գնա՛»:

«Շատին շատ, քչին քիչ՝» ասելով եկավ,
 Անճար Մոլլեն մեկ կալի կշտով անցավ:
 Հենց էս հաղաղին՝ երկու ախպեր էլ
 Կալը կուզեին ճոթ անիլ, տանել:
 Մեծն ասում էր՝ թե ինձ շատ կհասնի,
 Իմ օղուշաղըս շա՛տ շատ է չունքի:
 Փոքրն էլ ասում էր, պետք է պսակվիմ,
 Հարսանիք անեմ, շատն ի՛նձ տուր, տանիմ:
 «Շատին շատ, քչին քիչ» Մոլլեն որ չասեց,
 Մեծ ախպոր սիրտը երկու թիզ եղվեց:
 «Տե՛ս, սուրբ Մոլլեն էլ ի՛նձ ա դրստում,
 Էլ ի՞նչ խոսք ունիս, նրհախ տեղն կովում»:
 Դոյմադոչում տղա՛ եղանըդ քաշի,
 Մոլլի ոտն ու գլուխն ձվի պես ջարդի:
 «Ա՛խպեր՝ ի՞նչ ասեմ . գլուխըս քարը,
 Էլ տեղն ասածս՝ քո խերն ու շառը»:—
 Տո քո՛փակ՝ տեսար կալ ենք ճոթ անում,
 Դու ո՞ւր ես գալիս, մեր մեջն խառնըվում:
 Դրադովն անց կա՛ց, մեկ բերան ասա՛,
 «Աստված բարաքյաթ ու միշտ ձեզ խեր տա»:—
 «Աստված բարաքյաթ ու միշտ ձեզ խեր տա՛»:

Ասելով գնաց մեկ խելիմ ճամփա:
 Տեսավ. մեկ աժդահա մարդ մեկ տեղ նստած,
 Շորերը հանած, արևկող արած,
 Իր չար թշնամու միսը պոկում ա,
 Բերանը տալիս, որ քիչ դինջանա:
 Քուրութ անելով, քուցին անելով

Չանը քոս ընկել, գնգներն դուրացել:
 Գլուխն վեր քաշեց, որ տեսնի ո՞վ ա.
 «Աստված բարաքյաթ, խեր տա՛ համեշա»:
 Որ չի՛ լսեց անճարն, ջանը դող ընկավ,
 Հենց էնպես տկոթ տեղիցն վեր կացավ,
 Մեր ախմախ Մուլին էն քոթակն տվեց,
 Որ նախրի իշին կհամարեր էծ:
 «Բաս ի՞նչ ասեն, ի՞նչ . ինձ մի՛ սպանիլ»:
 «Թե ասածդ չանեն, ինձ մարդ մի՛ ասիլ»:
 Ախմախ, դուռումսա՛ղ՝ տո Մուլի կտոր.
 Չե՞ս կարող ասիլ ինչպես մեկ ուղվոր.
 «Աստված բոլորին ջնջի՛, փշացնի՛»:
 Հախ միայն տերը դրանց քոքը կտրի՛:
 «Աստված բոլորին ջնջի՛, փշացնի՛»:
 Բերան անելով Մուլեն խելացի
 Հենց էն տեղն էկավ, որ մեկ մեռելի
 Նաշն ուսի դրած, որդի, ընտանի
 Բոլոր խալխի հետ գլխներին տալով,
 Տանում էին՝ որ թաղեն՝ սքալով:
 «Աստված բոլորին ջնջի՛, փրշացնի»:
 Որ շլսեցին խալխն ու գեղըցիք,
 Հենց բռնես, մեկ թոփ բիրդան տրաքեց.
 Գագաղն վեր դրին, Մուլեն էլ կանգնեց,
 Հենց իմացավ՝ թե ուզում են խնդրել,
 Որ աղոթք անի, փող տան իրան էլ:
 Մուլի ոտն ու գլուխն նրանք աղցան արին:
 «Տո բե՛մուրվաթներ, լսեցե՛ք իմ բանին.
 Ախրը ի՞նչ ասեն, սիրտներդ հովանա.
 Մեկ խոսք ասեցե՛ք. էս ի՞նչ մուրվաթ ա:
 Թե որ էն չասեն, աչքըս հանեցե՛ք»:
 «Ա՛յ իշագլուխ՝ տո մի միտք արեք,
 Մեռլին ո՞վ կասի . ջնջվի՛, փրշանա՛»:
 Կասեն՝ «տեր աստված հոգուն ռահմ արա՛»:

«Տե՛ր աստված սրա հոգուն ռահմ արա՛»:
 Մերտելով ընկավ էլ եղ ճամփեն նա:
 Տեսավ, մեկ սատկած շուն դուս են քաշում,
 Որ տանին, հորեն մեկ դրբաղ տեղում:
 Տանողք աչք ու քիթ բռնել են դայիմ,
 Որ մոռտառ հոտիցն գահլակուշտ չըլին:
 Աչքն առավ թե չէ մեր գիտուն Մոլլի
 Լեզուն բան ընկավ, անոտ ջաղացի
 Պես պտուտ էկավ, իր աղոթքն ասեց .
 «Աստված ռահմ անի՛ հոգուն» . ձեն տվեց:
 Շունն էլ չէ՛ր տանիլ, նրանք ի՞նչպես տանին:
 Մոլլի խոր հոգին կատիկն հասցրին:
 Խելք ու միտքն թռավ, ճամփեն կորցրեց.
 «Ի՞նչ ասեմ՝ ջա՛նրմ» գեջդանգեջ ասեց»:
 «Տո դուդուկ քոփակ, աչքրդ քոռանա՞,
 Տեսնում ես ախրը՝ մեր տարածն շուն ա:
 Մեկ թքի՛ր գետնին, հուփ տո՛ւր աչքերիդ.
 Ու հետո ասա՛ . մտիկ տո՛ւր առաջիդ:
 «Փյո՛ւֆ, փյո՛ւֆ, փյո՛ւֆ. էս ի՞նչ անիծած հոտ ա»:
 «Չհանդամը գնա՛, սրա սպանողն եղ չգա՛»:
 Հիմիկ էս դասն էր սերտում ջրատարն,
 Որ մատը խառնեց մեջն սատանեն չար:
 Հենց մտավ կուշ գալով՝ մեկ հարսանքատուն,
 Տեսավ թամաշեն, պարն, ուրախություն:
 Քիթը պինդ բռնեց ու տվեց հարա՛յ.
 Փյո՛ւֆ, փյո՛ւֆ, փյո՛ւֆ. էս ի՞նչ անիծած հոտ ա»:
 Չոռնաչին գոռնեն, դափը դափաչին,
 Քափկիրն ու թավեն՝ սքրուկն ու աշչին.
 Կարած տիկն ու թասը պարոն շիրաչին,
 Էնպես խըփեցին Մոլլի ճակատին,
 Որ աչքն բուռն ընկավ, սկսեց ձեն տալ,
 «Ա՛խպեր՝ ի՞նչ ասեմ, էս ի՞նչ ա իմ հալն»:
 «Բանը գլխիցդ կտրվե՛լ ա՛ քո՛փակ՝

Որ մեկ աչքդ էլ ա քցես քո աղաք:
Ձեռդ էլ ա՛ ժած տուր, թե պար չես գիտում»:
Ի՞նչ ես էդ հոտած ընեխըդ ցրվում:
Մեկ իծի պես էլ չե՞ս կարող մկկալ,
Յա իշի թահըր կանգնիլ ու գոա՞լ»:
Էսպես կոները տափետափ տալով,
Չեսը մկկալով, վախտ վախտ գոալով,
Չենց ընկավ ճամփա, տուն հասնի բարով:—
Քոռադադինա ֆորսկանի մեկը
Չինգ սհաթ խտտել թվանքի ոռքը,
Աչքը ջուր կտրել ու բուսու մտել:
Չենց էն էր ուզում, մեկ դուշ սպանիլ:
Մոլի մարաքեն դուշը որ տեսավ,
Բարով մնա՛ ասեց ֆորսկանին թռավ:
Ֆորսկանի աչքը կայծակին տվեց,
Մոլին պար գալիս որ տեսավ, վագեց, թվանքի
լուլեն միջիցն ճոթ էլավ,
Էնպես նրա գլխին սաստիկ վրա էկավ:
Խեղճ Մոլեն էլ եղ՝ գլուխը լաց էլավ.
Էլ եղ իր գունենն փչեց ու ասավ:
Որ էն օրինածը գլխին խելք դնի,
Ի՞նչ անի, որ էլ բալի տակ չընկնի:
«Տո տավար՝ չոլումն ախր ո՞վ պար կըգա,
Ի՞նչ ծուխ ա մտել քիթդ՝ քեզ դադում ա:
Տեսար դուշը նստած՝ գըդակըդ վեր ա՛ն,
Կուզեկուզ ընկիր դա՛շտ, ու ձոր ու սար:
Ո՛չ դուշ կփախչի, ո՛չ դու կթագվիս,
Էս ի՞նչ բերիր դու էս օր իմ գլխին:—
Մոլի գլուխը հաստ, ու ծուծը բարակ.
Ճամփին էլ կերած էնքան տուր, քոթակ,
Սաղ Ղուռանն փորումն, կարթացող, տեղյակ .
Փեշերն վեր քաշեց, դրեց կոնատակն
Չարդված դայլանը ու գգած գդակն.

Փիր ու փեղամբար կանչելով՝ ընկավ
Ճամփեն կուգեկուզ, մեջքը կոտրելով,
Կնկանն, գանքաչին օրհնություն տալով,
Իր հարամ փորն էլ հետն անիծելով,
Հենց մեկ բաղի մոտ հասավ, տնքալով:
Բազմանչին հինգ օր աչքը չէր կպցրել,
Գիշեր ու ցերեկ գարթուն մնացել,
Որ գողը բռնի, հախիցը վեր գա:
Կուզ Մուլին տեսավ հենց բիրադի նա,
«Էս ա իմ գողս, որ օրը ճաշին
Էսպես վախում ա, գրնամ, նրա հոգին
Հանեն, վեր ածեն, որ էլ մյուս անգամ
Չըգա՝ թե ինքս էլ որ նրբան ձեն տամ»:—
Աստված իմանա, թե ո՛րքան թագեց,
Տունն էլ հեռու չէր, նրա բախտը բանեց:
Գնացին դատաստան, որ գանգատ անեն,
Մուլի վերջի կարգն էսօր կատարեն:
Բաղմանչին սկսեց իր գուռնեն փչել,
Ախունդն Մուլի կճուճն լավ ձեռնահարել:
Տեսավ մեջը փուշ, էլ հատիկ չկա,
Արձակեց Մուլին՝ որ իր տունն գնա:
Էնքան ծեծվել էր անճարն ու ջարդվել:
Որ ջանումն էլ սաղ տեղ չէր մնացել:
Քանի առնում էր դեղն ու միլամը,
Ու միտքը բերում կերածի համը,
Վա՛յ էր կանչում ու դռչին վեր հատում,
«Ով էս աշխարքումն, անիծած տեղումն
Ամենի խոսքին միշտ ականջ կանի,
Մեկ գլուխ ու թող՝ երկու ձեռք անի»:—